

Arapça Öğrenimi ve Öğretimi Hakkında About Teaching and Learning of Arabic Language

Yusuf OKŞAR^a

^aDr. Öğretim Üyesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Hatay/Türkiye,
yusufoksar@mku.edu.tr

*Makale Bilgisi/Article Info: Geliş/Received: 01.11.2018 Düzeltme/Revised:07.11.2018
Kabul/Accepted: 12.11.2018*

Öz:

Bu çalışma, 2018 Yılında Ürdün'e Arapça öğrenimi konusunda katıldığım eğitim ziyareti sırasında Qasid Arapça Enstitüsü (Qasid Arabic Institute) yönetici müdürü Sayın Dr. Khaled Abu Amsa ile yapılmış söyleşidir. Enstitü, Ürdün'ün başkenti Amman'da bulunmaktadır. Kurumda modern standart, klasik ve diplomatik Arapça eğitimleri verilmektedir. Dünyanın birçok ülkesinden öğrencilerin bulunduğu kurum yörenin en saygın eğitim enstitülerinin başında gelmektedir. Birçok ülkenin eğitim, haberleşme ve diplomasi kurumlarıyla işbirliği içerisinde olan enstitü bu konuda hayli iddialı bir yapıya sahiptir. Sağlamış olduğu sosyal ve diğer imkânlarla da öğrencilerine olumlu katkılar yapmaktadır. Bu söyleşi ile özellikle ülkemizdeki dil öğrenimi konusunda yaşanan sıkıntıların nedenlerini irdelemeyi amaçladık. Aslında en yakın komşularımızın Arapça konuştuğu ve burada yaşayan halklarla ciddi bir etkileşimimizin olduğu gerçeğinden hareketle bu dili öğrenmenin çok kolay olduğu kanısına sahibiz. Ancak durum sanıldığı kadar iç açıcı görünmemektedir. Son günlerde yayınlanan birçok istatistiki bilgiye göre dil öğrenimi konusunda sorunlarımızın devasa olduğunu fark ettik. Bu minvalde enstitü müdürü ile yapacağımız söyleşinin bazı sorunları görmemize ve belki de çözümler bulmamıza fayda sağlayacağı kanaatindeyiz.

Dr. Yusuf OKŞAR: Selamun aleyküm! Ben Dr. Yusuf OKŞAR, Türkiye’den geliyorum. Burada öğrenciyim ve Arapça öğrenimi üzerine çalışmalar yapmaktayım. Müsaade ederseniz, sizinle Arapça öğretimi ve kurumunuz hakkında bir söyleşi yapmak istiyorum.

Dr. Khaled Abu Amsha (Qasid Enstitüsü Yönetici Müdürü): Aleyküm selam hoş geldiniz. Tabi buyurun. Memnuniyetle.

Dr. Yusuf: Öncelikle Dr. Khaled bize kendinizden bahseder misiniz?

Dr. Khaled: Öncelikle ben, 1973 yılında Filistin doğdum. 18 yaşıma kadar Filistin’de kaldım. Filistin’de yetiştim. İlkokul, ortaokul ve lise eğitimimi Filistin’de tamamladım. Daha sonra Ürdün’e geçtim. O gün bu gündür Ürdün’deyim. Ürdün Üniversitesi Arap Dili ve Belagati bölümünden mezun oldum. Burada Arap Dili ve Belagati üzerine çalışmalar yaptım. Anadili Arapça olmayıp da Arapça öğrenmek isteyenlere metot bildirmek hususunda olan doktora çalışmamı yine Ürdün Üniversitesi’nde yaptım. Birkaç yıl sonra Uygulamalı Diller alanına yine aynı üniversitede 2. doktora çalışmamı tamamladım.

Dr. Yusuf: İkinci bir doktora mı yaptınız? Aynı alanda mı?

Dr. Khaled: Evet, ikinci doktoramı burada yaptım. Uygulamalı Diller üzerine ve nihayet 20 senedir burada Arap Dili belagati üzerine dersler veriyorum. Evliyim ve 7 çocuk babasıyım.

Dr. Yusuf: Qasid Enstitüsü’nü kurma fikri nereden çıktı?

Dr. Khaled: Aslında enstitünün kurucularından birinden çıktı. Kendisi Fulbright talebelerindedir. Kendisi bir üniversitede okuyordu. Daha sonra oradaki eğitimi beğenmeyince orayı bırakıp bir hoca eşliğinde okuyup kendisini geliştirmeye karar verdi. Bunun için birtakım araştırmalarda bulundu. Bu da yaklaşık 20 yıl önce 1999’lu yıllarda oldu. En nihayetinde özel bir hocanın yanında derse başladı. Tabi böyle olunca onun bazı arkadaşları ona birtakım tekliflerde bulundu. Birlikte hareket edelim diye. Kendisi de bunu kabul etti. Böylelikle her geçen gün sayı artmaya başladı. Ciddi manada sayı artmaya başlayınca şöyle bir karar aldı. *“Ben neden böyle çalışmalara başlamayayım ki? Neden ileride Arap belagati üzerine çalışmalar yapmayayım? Arapça öğretme işi tamamen gönüllü yapılacak bir iştir. Herhangi bir kazanca dayalı bir iş değildir. Dışarıdan gelip burada eğitim alacak talebelere hizmet için yapılacak bir iştir. Onlar buraya profesyonel bir Arapça öğrenmek için geliyorlar. Onlara yönelik yapılacak bir hizmettir.”* Felsefesiyle başladı bu iş. Öncelikle evde bu işi yapınca hanımıyla anlaşamadı. Hanımı bu işin evde olmayacağını söyledi. Daha sonra kendisi küçük bir oda kiraladı. Orayı eğitim işlerinde kullanmak için bir mekân olarak kullandı. Bu fikir bu şekilde gelişti ve yayıldı. Bir odadan bir binaya, binadan siteye, siteden bir komplekse dönüştü.

Dr. Yusuf: Bu kurumdan beklentileriniz nelerdir?

Dr. Khaled: Gerçek şu ki bu müessesenin çok büyük bir rolü var. Özellikle de iki husus çok önemli. Bunlardan birincisi enstitünün mezun ettiği talebeler ile ilgili olan boyutu. Enstitümüz, her sene yaklaşık 1000 öğrenciyi mezun etmektedir. 20 senedir bu enstitü takriben 15 bin öğrenci mezun vermiştir. Bunlar elbette Arap dilini ve kültürünü kendileriyle de taşıyorlar. İleride inancımız o ki onlarla birlikte Arapçaya verilen önem ve şöhret artacaktır. Bu şekilde Arapça hak ettiği yerlere gelecektir. Duyduğum kadarıyla buradan mezun olan öğrenciler kendi ülkelerinde resmi kurumlara yerleşmişler. Bu da bizim için ilişkilerimiz açısından oldukça değerli. Özellikle Türkiye, Amerika, Kanada ve İngiltere gibi ülkelerin dış işleri bakanlığında görev yapmaktadırlar. Bu mezunlar Arap ve İslam kültürünü iyi anlamış kişilerdir. Öyle ki Arap olan ve olmayan toplumlar arasındaki ciddi kültür farklarını çözüyor ve biliyorlar. İkinci önemli şey ise ciddi manada enstitünün öğretici yetiştirmesidir. Kendi öğrencilerimizi kendimiz yetiştiriyoruz. Enstitüde yetişen öğrencileri eğitici olma konusunda uzmanlaştırmaya çalışıyoruz. Biz bunları birkaç aşamadan geçirerek seçiyoruz. Bu enstitü için ciddi anlamda büyük bir hizmettir. Böylece Arap dili ve öğretimine büyük katkıda bulunabiliyorlar. Arapçayla ilgili olarak mükemmel eserler burada hayata geçiriliyor ve yazılıyor. Bu eserler üzerinde mütalaalar yapılıyor.

Dr. Yusuf: Arap dili üzerine eğitim yapan diğer kurumlar ile aranızdaki seviyeyi nasıl görüyorsunuz?

Dr. Khaled: Sorduğunuz soruyu şuna benzetiyorum. Yaşlı bir kadına kızınız nasıl? Diye sorarsanız, kadının vereceği cevapla benim vereceğim cevap aynı mantık üzerine olur. Gerçek şu ki bu enstitü gerçekten mükemmel bir enstitü kalitesi çok yüksek kurumlardan biridir. Olaya birkaç yönden bakacak olursak şunu göreceğiz. Gerek hocaların seçimi olsun gerek öğrencilerin niteliği olsun gerekse de talebelerin sayıları olsun ciddi manada bir teveccüh var. Ayrıca hocaların enstitüdeki sayısı ve kalitesi de ileri düzeyde. Bütün bunlara enstitünün benimsediği felsefe de eklenince nitelik ve nicelik açısından ileri düzeyde olduğumuz anlaşılacaktır. Bu arada enstitümüzün ilkelerinden hızlı bir şekilde bahsetmek istiyorum. Bunlar tamamen enstitünün mesleki eğitimi ve eğitim metodunu ortaya koyan şeylerdir. Söyleyeceğim şeyleri rakamlarla, delillerle ve istatistiklerle vereceğim. Sözde var olan şeyler değildir. Enstitümüzde her 4 öğrenciye biri hoca düşmektedir. Bu çok önemli bir durumdur. Bunu diğer enstitülerde bulamazsınız. Batı'nın harika enstitülerinde dahi bulamazsınız. Mümkün değildir. Şu an enstitümüzde 75'ten fazla bayan hocamız mevcuttur. Bunlar yıl boyu enstitümüzde ders vermektedirler. Aynı zamanda enstitümüzde 45'ten fazla oda bulunmaktadır. Bazen odalar dolu olur çalışmak için oda bulunmaz. Görüşmek için toplanmak için bile oda bulunmaz. Eğitim yaptığımız her sınıfta öğrenci sayısı onu geçmez. En fazla 10 kişidir. Genelde 6 kişidir. Bu yönleriyle enstitümüz gerçekten çok kıymetli ve çok değerlidir. Söylemek istediğim diğer şey ise bizim enstitümüzün diğer büyük enstitülerle işbirliği hususu. Onlarla anlaşma halinde çalışmaktayız. Örneğin, Türk hükümetiyle anlaşmamız var. Anadolu Ajansı ile işbirliğimiz mevcut. Ayrıca İbn-i Haldun Üniversitesi ile öğrenci eğitimi üzerine anlaşmamız var. Bunun yanı sıra İstanbul'da faaliyet gösteren birçok vakıf ile de işbirliği içindeyiz. Ayrıca İngiltere ile çalışmaktayız. Oxford gibi tanınmış birkaç

yabancı enstitü ile anlaşmamız var. Amerika ve Kanada'nın Dışişleri bakanlıkları ile anlaşmamız mevcut. Avustralya'da işbirliği içerisinde olduğumuz ve öğrenci kabul ettiğimiz ülkelerden biri. Bu ülkelerden herhangi birinin konsolosluklarına gittiğinizde ve Arapça eğitimi ile ilgili çalışma yapmak istediğinizde sizi bize yönlendireceklerdir.

Dr. Yusuf: Bu gelişim nasıl yaşandı? Nasıl bu seviyelere gelindi?

Dr. Khaled: Bu gelişim tamamen tabii bir şekilde oldu. Gerçek şu ki, biz rakamsal olarak öğrencilerle hatta kimseyle pazarlık yapmıyoruz. Birçok şirket bunu yapıyor. İngilizce'de olduğu gibi. Biz bunu yapmıyoruz. Bizde öğrenci gelir, okur eğitimini alır ve mezun olur. Mezun olduğunda mutlu bir şekilde buradan ayrılır. Bu memnuniyetin vermiş olduğu şeyle döndüğü zaman her yerde bizim reklamımızı yapar. Buranın güzel bir yer olduğunu söyler. Bu ilk zamanlardan bu yana izlemiş olduğumuz metottur. Sen buraya gelirsün eğitimini alırsın daha sonra memleketine döndüğünde zaman içerisinde sana: *"Arapça öğrenmek istiyorum. Ne tavsiye edersin?"* diye sorduklarında. Siz muhtemelen o kişiye Ürdün'de Qasid adında bir enstitü var oraya gitmeni tavsiye ediyorum dersiniz. Bu konuya ciddi bir şekilde ihtimam gösteriyoruz. Düşünün 2018'in yazındayız ve Ürdün'ün çevresindeki ülkelerde neler yaşandığını biliyorsunuz. Bu kadar sıkıntılı şeyler yaşanmasına rağmen öğrenci sayımız 450 civarında. Bu sayıyı kesinlikle hiçbir yerde bulamazsınız. Arap ülkelerinde böyle bir sayıya rastlayamazsınız.

Dr. Yusuf: Eğitimcilerinizi seçerken ne gibi kriterlere dikkat ediyorsunuz?

Dr. Khaled: Dünya standartlarını göz önüne aldığınızda eğitimde en önemli olan şeyin öğretici ve hoca olduğunu göreceksiniz. Bunu daima arkadaşlarıma ve dostlarıma söylüyorum. Şimdi de size söyleyeceğim. Arapça öğretecek yer bulmak kolay etrafımızda çok fazla var. Ama gerçekten acı olan şey Arapça öğretilen yerlerin çok olmasına rağmen bu programı iyi şekilde veren yerlerin az olmasıdır. Daima bunu söylüyorum. Ana fikir hatta işin özü şudur ki, bu konuda ön önemli şey başarılı bir programdır. Müdür, yönetici, kitap vb. şeylerin aslında eğitimin başarıya ulaşmasında ana kriter olmadığı açıktır. İşin özü iyi bir eğitici. Bundan dolayı baştan sona bu konuya odaklanmak gerekir. Dili öğretecek eğiticini alma ve seçme süreci yanında onun enstitüye ve programa uyum sağlamasını da önemsiyoruz. Bütün dikkatimizi buraya veriyoruz. Öğretim görevlisini almadan önce ve aldıktan sonra gözlemlerimiz ciddiyetle devam etmektedir. Bu bizim için çok önemli kriterdir. Hatta ben birden fazla hoca alacaksam enstitüye, bunları en az 700 kişi arasından seçerim. Yani 700 kişilik bir portföy oluştururum. Bu elbette çok fazla zaman alan bir iş. Bir hocayı seçmek için bile oldukça fazla zaman harcanır. Örneğin bir eğitici alacak olursak öncelikle herkesten başvuru formlarını talep ederiz. Bu bizim öğretim görevlisi ihtiyacımızı açıklayan ilanı verdikten sonra olur. Bu esnada bize başvuran sayısı yaklaşık 700 kişiyi bulur. Başvurularında özgeçmişlerini (CV) belirten formlar olur. Biz bu özgeçmişleri araştırır tahlil ederiz. Bunlar arasından 200 kişiyi seçeriz. Seçilen 200 kişiyle 10-30 dakika arası mülakat tarzında bir görüşme yaparız bu da yaklaşık 2 ayımızı alır. Daha sonra seçtiğimiz kişileri eğitim ve araştırma aşamalarından geçiririz. Onları enstitümüzün temel felsefesine adapte etmeye

çalışırız. Her hocanın kendisine has bir farklı üslubu ve farklı bir metodu olabilir. Ama biz bunu istemiyoruz. Bizim istediğimiz enstitüdeki hocaların hepsinin enstitümüzün felsefesine uygun bir üslup ve metot geliştirmeleri ve kullanmaları. Zira bizim temel felsefemiz budur. Biz öncelikle bu felsefemizi onlara veririz. Yaklaşık 2 hafta bu eğitim sürecinden geçerler. Daha sonraki süreçte onları pratik ders verme süreçlerine tabi tutarız. Onlar anlattığımız felsefeyi anlayabildiler mi? Kavrayabildiler mi? Sindirebildiler mi? bunları araştırırız. Elbette ki onları kuruma aldıktan sonra, kendilerini geliştirebilecekleri atölyeler tahsis ederiz. Orada bunlar ders vermeden önce ders verecekleri kitapları tahlil ederler. Bu da gözetim altında olur. Onların yanında, onları takip eden gözetken ve rehberlik yapan biri bulunur. Bu çalışma gün boyunca yapılır. Devamında ders içerisindeki uygulamaları da rehber öğretmen eşliğinde takip edip gerekli notları alır ve düzeltmeler ve eklemeler varsa yaparız. Bu araştırma ve alıştırmaya süreci dönem boyu devam etmektedir. İnteraktif bir model üzerinde çalışmaktayız. Özetle şöyle demek istiyoruz bizim istediğimiz hoca, vizyon olarak 3 ana kritere sahip olmalıdır:

1- Kesinlikle hoca değişime açık olmalıdır. Biz hocayı bulunduğu kalıptan/sandıktan çıkartmak istiyoruz. Kalıplaşmış düşüncelerden sıyrılmasını istiyoruz. Önceki tüm alışkanlıklarını bırakmasını istiyoruz. Gerekirse kendisinin almış olduğu önceki eğitim metodunu dahi bırakmasını ve değişime açık olmasını istiyoruz.

2- Yaratıcı olmasını istiyoruz. Bir hoca yaratıcı olmalıdır.

3- Hoca eğlenceli olmalıdır. Yüzüne baktığınızda pozitif enerji saçmalıdır.

Bizim hocalarımızda olmasını istediğimiz 3 kriter budur.

Dr. Yusuf: Evet, haklısınız. Biz de bunları bizi eğiten hocalarımızdan çokça duyduk. Enstitüde hangi ülkelerden öğrencileriniz var?

Dr. Khaled: Enstitüde genellikle Amerika'dan gelen öğrencimiz fazla. Bu öğrenciler Amerikan üniversitelerinde veya Amerika ile antlaşması olan kurumlarda çalışan kişiler oluyor. Yaz aylarında ise özellikle Türkiye'den çok fazla öğrenci geliyor. Türkiye 2. Sırada diyebilirim. 3. sırada ise İngiltere'den gelen öğrenciler var. Yani sıralama genel hatlarıyla bu şekilde. Şöyle uzun süreli kalan öğrencilerin sıralamasını yapacak olursak Amerikalı öğrenciler yine ilk sırada. İngiltere ikinci, Türkiye üçüncü sırada yer alıyor. Tabi bunlar dışında dünyanın dört bir yanından gelen farklı öğrencilerimiz de var.

Dr. Yusuf: En başarılı öğrencileriniz hangi ülkeden?

Dr. Khaled: Bu sorunun kolay bir soru olmadığını ve şu ülke şu ülkeden çalışkandır demenin yanlış olacağını söylemek isterim. Bu iş tamamıyla öğrencinin buradaki programı benimseyip kavramasıyla alakalıdır. Bazen öğrenciler gelirler Arapça öğrenmek için yanıp tutuşurlar. Mesela bazı Türk öğrenciler gelir tek bir kelime Arapça bilmezler. Kuranı Kerim okumayı bilirler ama hiçbir şey anlamazlar. Ama bir de bakarsın ki belli bir süre sonra bu

öğrenciler Arapça konuşmaya başlarlar. Enstitüye derse girerler bu 9 ay kadar sürer. Sonra üniversiteye giderler. Diğer ülke öğrencileri için de durum böyledir diyebilirim. Öğrencide o aşk olduktan sonra gerisi kolay. Ben sürekli söylüyorum: *“Arapçaya karşı aşkları rağbetleri arttıkça ve Ürdün çevresini kabullenip üründe yaşamaya alıştıkça bu adam kesinlikle Arapçayı çözer. Çözmeye gücü yeter”*. Burada çok başarılı öğrencilerimiz var farklı farklı ülkelerden gelen. Türkiye’den, Amerikadan, Çin’den ve Kore’den hemen hemen her ülkeden öğrencilerimiz mevcut.

Dr. Yusuf: Bizde şöyle bir algı var İngilizcenin dil mantığı Arapçaya daha çok yakın. Bu nedenle Araplar İngilizceyi daha hızlı öğreniyor. Türkçe başka bir yapıda olduğu için Türk öğrenciler dil öğreniminde daha çok zorlanıyor? Bu konuda ne dersiniz? Gerçekten böyle mi?

Dr. Khaled: Kesinlikle hayır tam tersi. İnaniyorum ki, Arapçanın çabuk öğrenilme konusunda Türk öğrenciler bir adım daha önde. Diğer ülke öğrencilerinden daha avantajlılar. Bunun 2 sebebi var: Öncelikle Türk öğrencilerinin Arapça ile yakın veya uzak bir geçmişi var. Kuran okurlar, namaza giderler. Dolayısıyla bilinçaltılarında bir Arapça hep var. Bu durum Arapçayı canlı canlı yaşamalarından dolayı öğrenmelerine yardım ediyor. Arapça üçte biri din ile ilgilidir. Türkler, Müslüman olduklarından dolayı bu konuda bilgi sahibidirler. Ayrıca Arapçadan Türkçeye geçen onlarca kelime var. Bu da büyük bir avantaj. Bu da Türklerin daha çabuk Arapça öğrenmelerinde etkili oluyor. Zira diğer ülke vatandaşlarının Türk öğrenciler kadar Arapça ile ilgili bir geçmişlere yok.

Dr. Yusuf: Neden Ürdün’ü tercih etmeliyiz? Sebeplerini anlatır mısınız?

Dr. Khaled: Bunun birçok sebebi var. Gerçek şu ki bunlardan biri Arap âleminde ciddi değişiklikler olmaktadır. Çalkantılar bitmiyor. Bu açıdan Ürdün’e bakacak olursak Ürdün gerçekten güvenli ve emniyetli bir Arap ülkesi konumunda. Bölgeyi düşünürsek bu en önemli sebep. Dil ancak kendinizi güvende hissettiğiniz bir yerde öğrenilir. Diğer şey ise Arapçanın konuşulma tarzıyla ilgilidir. Arapçada şöyle bir problem var. Fasih Arapça ve Ammice şeklinde iki konuşma dili kullanılmaktadır. Bu her Arap ülkesinde var olan bir durum. Ben şöyle söylüyorum. Ürdün, Filistin, Lübnan ve Suriye gerçekten Arapçaları fasih Arapçaya çok yakın. Ama Ürdünlülerin konuşmuş olduğu Arapça gerçekten diğer ülkelerde konuşulan Arapçaya göre fasih olana çok daha yakın. İşte bu da gösteriyor ki Ürdün’de konuşulan Arapçada fasih ve ammice arasında çok büyük bir fark yok. Bu dili öğrenmek isteyen için büyük bir avantaj. Bütün bunlara ilaveten Ürdün güzel bir ülke. Tüm turistlerin seyahat edebileceği birçok özelliği var. Ciddi bir tarihi mirasa sahip bir ülke.

Dr. Yusuf: Biraz pahalı ama.

Dr. Khaled: Evet Yusuf hocam, burası maddi durumu iyi olan ve daha ziyade zengin Türklerin geleceği bir yer. Fakirler için zorlayıcı bir ekonomik yapıya sahip. Evet, Ürdün pahalı bir ülke. Ancak eğer siz gerçek hayatı bilerseniz, Ürdün’de yaşamayı çözerseniz, Ürdünlüler hayatlarını nasıl sürdürüyorlarsa siz de öyle temin edebilirsiniz. Yalnızca alışmanız gerekir. Çünkü Ürdün’de ucuz olan yerler ve imkanlar da var.

Dr. Yusuf: Bu enstitüyü ayrıcalıklı kılan şeyler nelerdir?

Dr. Khaled: Birçok şey var. Bulunmuş olduğu konum itibariyle, yönetimiyle, sahip olduğu felsefesiyle, mevcut eğitim kadrosuyla, işbirliği içerisinde olduğu üniversiteleriyle, talebelerinin teveccühüyle, sahip olduğu programıyla, klasik ve modern Arapça programlarıyla öne çıkan bir kurum. Ayrıca sahip olduğu diplomatik işbirliği gücü de bunlardan biri. Bunların hepsi bir enstitüyü farklı kılan ve ona ayrıcalık tanıyan yönlerdendir.

Dr. Yusuf: Enstitüdeki öğrencilerin başarı seviyesi nedir?

Dr. Khaled: Elbette biz enstitüde ulaşılması gereken büyük hedeflere sahibiz. Büyük beklentilerimiz var. Enstitünün genel olarak başarı seviyesinin ortalaması %70'dir. %50'ye asla düşmeyiz. Çünkü biz öyle bir kurumuz ki asla sayıya önem vermeyiz. Biz niteliğe ve içeriğe önem veren bir kurumuz. Dolayısıyla bir talebe %70 lik bir başarıya ulaşmadığı sürece onu bir üst seviyeye almayız. Bulunduğu yerde kalır. Doğrusu bu maddi açıdan bir sorundur. Böyle bir baskı yapılırsa öğrenci çekip gidebilir. Okumak istemeyebilir. Biz bunların hiçbirini istemiyoruz. Gelip buraya tonlarca para dökmesini istemiyoruz. Biz çalışkan tahkik yapabilen delillerle olayı ispat edebilen yüce üstün gayelere sahip olan büyük beklenti içindeki talebeleri istiyoruz. Bunlar karşılıklı olarak birbirimizden istediğimiz şeylerdir. Bundan dolayı enstitümüzdeki başarı seviyemiz %70'tir. Bu toplam genel başarı. Ancak birçok öğrencimizin başarıları %95'tir. Bunlar Türkiye dışından gelen öğrencilerimizin başarı düzeyidir. Özellikle Türk öğrencilerin bu konuda üstün olduğunu söyleyemeyiz. Ama bizim öğrencilerimize bakış açımız hep aynıdır. Öğrencilerimizin başarı seviyesi budur. Yüksek lisan ve doktora başarıları da aynı şekilde %95lerdedir.

Dr. Yusuf: Türk talebelerin Arapça öğrenme hususunda yaşadığı zorluklar nelerdir?

Dr. Khaled: Elbette hayatımızda yapmış olduğumuz her şeyde birtakım problemlerle karşılaşırız. Dil öğrenmek de hayatımızda gerçekten öğrenmiş olduğumuz en zor şeylerden biridir. Bu iş kolay bir iş değildir. Çabaya ve azme çok fazla ihtiyaç duyulan bir iştir. Ciddi manada sabır gerektiren bir deneyimdir. Dolayısıyla kişi bu problemlere karşı sabretmelidir. Kendini iyi bir şekilde ifade etmelidir. Talebede sabır yoksa ve kendisini iyi bir şekilde ifade edemiyorsa bu konuda olumlu bir sonuç elde etmesi zordur. Arapça diğer diller gibidir. Arapça zor bir dildir demiyorum fakat Arapça gerçekten kendi içerisinde incelikleri olan bir dildir. Ben Arapçayı İngilizceyle Türkçeyle kıyas edemiyorum ama İbraniceyle kıyas edebilirim. Arapçayı iyi bir şekilde bildikten sonra İbraniceyi 6 ay gibi kısa bir sürede öğrenebilirim diyorum. Arapça tüm bunlardan dolayı değişik bir dildir. Arapça öğrenirken birçok problemle karşılaşabilirsiniz. Mesela Arapçada en büyük problem zamana çok fazla ihtiyaç duymasıdır. Arapça gerçekten zaman alan bir dildir. Bu itibarla Arapça öğrenmek için bir takım ekonomik gereklilikler daha fazla ön plana çıkmaktadır. Bu da elbette bir sıkıntıdır. Bunlarla birlikte uyum problemi var. Arapça öğrenmek için gidilen o yere, o kültüre adapte olmak gerekir. Benim Türk vatandaşlarında ve öğrencilerinde görmüş olduğum en büyük problem şudur: Türk vatandaşlar genelde Türkiye'de aynı camiada aynı grupta beraber

kaldığı kişilerle buraya geldiklerinde de beraber kalıyorlar ve birbirlerinden ayrılmıyorlar. Bu onlar için ciddi bir sorun oluşturuyor. Çünkü onlar buraya geldiği zaman da yine aynı arkadaşlarıyla beraber kalıyorlar, beraber geziyorlar beraber dışarı çıkıyorlar, beraber sabahlayıp beraber geceliyorlar. Arapça öğrenmek istiyorsan neden bir Arap ile oturup konuşmuyorsun? Neden Araplardan dost edinmiyorsun? Türkler bu daireden çıktıktan sonra Türk öğrencilerinin bu çabayla çok daha iyi işler yapacaklarını düşünüyorum. Önemli olan bu konuda Türk öğrencileri için başındayken cesaretlendirmektir. Bu dostluklarını ilişkilerini buralarda Türk vatandaşlarının dışındakiler ile kurmalarından geçmektedir. Araplarla kuralıdır. İşte Türk öğrenciler hakkında gördüğüm en önemli problem budur. Ama diğer hususlara gelince diğer tüm ülke vatandaşlarından daha avantajlılar. O güç ve potansiyel onlarda daha fazla var. Bu hususta öndeler.

Dr. Yusuf: Talebenin Arapça öğrenmesinde konuşmanın payı var mıdır?

Dr. Khaled: Evet ben gerçekten Türk vatandaşlarında gördüğüm en zayıf yetenek konuşmadır. Bu hususta gerçekten zayıflar.

Dr. Yusuf: Neden Türkler bu konuda zayıflar?

Dr. Khaled: Gerçekten güzel bir soru. Ben enstitüdeki programlarda vurgulayarak belirtiyorum ki biz özellikle Türk vatandaşlara karşı konuşma üzerine daha çok nüfuz etmeliyiz. Arapça kural ve kaideden daha ziyade onların konuşma becerilerine odaklanmalıyız. Çünkü Türklerin çoğu Müslaman ve onların bu konuda altyapıları zaten var. Onların Arapça ile bir tanışıklığı ve kaynaşmaları önceden var olan bir husus. Arapça ile hemhal olma durumu var. Onların birçoğu Kur'an-ı Kerim okuyorlar, İmam Hatip okullarına gidiyorlar ve bir kısmı İlahiyat Fakültelerine gidiyorlar. Bazıları Ramazan ayında veya dışında Medreselere gidip Arapça ile iştigal oluyorlar. Ayrıca mescitlerde ve ilim halkalarında oturup Arapça ile hemhal oluyorlar. Ama şunu belirtmeliyim ki, Türkiye'deki Arapça öğretimi hususunda takip edilen metot çok eski ve demode. Çünkü onların metodu daha ziyade okuma ve anlamaya yönelik. Konuşmaya yönelik değil. Türkiye'den buraya gelen talebeye bakıyorsunuz Arapçanın kural ve kaidelerinin bir Arap'tan çok daha iyi biliyor. Ama gelin görün ki konuşamıyor. Buraya geldiğinde "*Nasara-yensuru-nasirun-mensur*" gibi kalıpları bir Arap'tan daha iyi biliyorlar. Ayrıca Türk öğrencilerin kelime hazinesi çok daha geniş. Kuvvetli hafızları var. Kelimeleri ve bu konuda ki yeni kalıpları da çabuk ediniyorlar. Bu genel olarak gözlemlediğimiz bir durum. Okuma ve anlama gayet güzel, kaide, kural ve kelime bilgisi ve benzeri konularda çok iyiler ama konuşmaya gelince seviyeleri çok altta. İşte biz üst seviyede olan okuma, anlama ve kaide bilgisi ile en alt seviyede olan konuşma becerisini dengelemek istiyoruz. Aynı mutedil seviyede tutmak istiyoruz. Ben sürekli öğrencileri bu konuda ikaz ediyorum. Diğer becerilerinin yanında konuşma yeteneklerini de arttırmalarını istiyorum. Konuşma Arapça bilgisi seviyenizi de arttırır. Dil ile ilgili tüm becerilerimizi uyuşturup kaynaştırın kaide ve kural konusundaki mükemmelliğinizi konuşmaya da yansıtın uyarılarında bulunuyorum. Konuşma konusunda alt seviyelerde olmalarını istemiyorum. Örneğin onlar konuşurken bilhassa müzekkerlik-müenneslik uyumu hususunda ciddi hatalar yapıyorlar.

Ayrıca adet-madut yani sayılar konusunda da hatalar bir hayli fazla oluyor. Aynı şekilde müfred-tesniye-cemi gibi hususlarda da hatalar çok fazla. Böylece bu tarzdaki konuşma iletişim kurdukları kişilerde olumsuz bir izlenim bırakıyor. Bundan dolayı Türk öğrencilerin konuşma konusunda teşvik edip cesaretlendiriyoruz. Bu nedenle onlara konuşma becerisi üzerine odaklanmalarını tavsiye ediyoruz. Ama çok şükür, gerçekten Türkiye’de dil öğrenimi konusunda büyük bir olanak mevcut. İyi bir jenerasyon ve iyi bir ortam var. Bunun için Allah’a şükürler olsun. Örneğin Türkiye’de akıcı ve güzel konuşan birçok hoca mevcut. Ayrıca eskisi gibi onlar Arapçayı Türkiye’de öğrenmiyorlar. Yani ben gerçekten gördüm gezdim ve onların bizatihi Arap kişilerden dil öğrendiklerine şahit oldum. Örneğin gördüğüm iki ilahiyat fakültesinde derslerin tümü Arapça ile işlenmekte. İngilizce ve Türkçe ile değil tüm derslerin Arapça ile öğretilmesi mükemmel bir şey. Bu nedenle Türkiye’de Arapça öğrenmeye karşı büyük bir teveccüh söz konusu. Bu da bizi sevindiriyor.

Dr. Yusuf: Türk öğrenciler konuşma yeteneklerini geliştirmek için ne yapmalıdır?

Dr. Khaled: Evet. Tek bir kelime ile cevap vereceğim: Süreklilik, süreklilik ve yine süreklilik. Dil daha iyi bir seviyeye getirilmek isteniyorsa bu ancak devamlılık ile olur. Talebenin en çok ihtiyacı olan budur. Dil öğrenimi eşittir sürekliliktir. Dil üzerine devamlı olarak konsantre olunmazsa o dil öğrenilemez.

Dr. Yusuf: Peki öğrenci bu süreklilik için ne yapmalı?

Dr. Khaled: Bu konuda uygulanması gereken birçok strateji vardır. Bunların en önemlisi kendi kendine konuşmaktır. Yani insan kendi kendine konuşacak. Bu konuda ben çok ciddiğim. Örneğin İmru’l Kays’ın Muallakatta ne dediğini biliyor musunuz? Bakın o şöyle demektedir: *“Durun, ağlayalım anısına sevgilinin, yurduna. Durun! Durun hele, Orda Durun”* demektedir. Burada iki kişiye seslenmektedir. Bu iki kişi kendi ve nefsidir. Mesela ben İngilizce öğrenirken öyle yapmaktaydım. Enstitüden eve giderken sürekli kendi kendime İngilizce sohbet ederdim. Kendime sorular sorup cevap verirdim. Böylece yolda kendi kendime İngilizce konuşurdum. Bunu hala yapıyorum. Yüksek bir sesle konuşup soru-cevap; soru-cevap böyle. Öğrendiğim şeyi sürekli tekrar ederim. Ayrıca yazarım. Dolayısıyla dil için Arapça iletişim vasıtalarını kullanmalısınız. Mesela sosyal medya üzerinden Araplarla sürekli iletişim halinde olmalısınız. Arap arkadaşlar edinmelisiniz. Bu vesileleri kullanarak dilde ki süreklilik ilkesi uygulanmalıdır. Bu çerçevede her gün yarım saat dil ile iştigal edilmelidir. Yani en az yarım saat Arapça TV programı izlenmelidir. Bu vakit dil öğrenimine mutlaka ayrılmalıdır.

Dr. Yusuf: Dil öğrenimi konusunda iyi bir kitabın özellikleri nelerdir? Bu husus Türkiye’de de ciddi bir şekilde tartışılıyor. Sizin fikriniz nedir?

Dr. Khaled: İyi bir kitabın temel vasfı hedefe ulaştırma kapasitesine sahip olmasıdır. Bu büyük bir problemdir. Ancak biz bunu iyi ve işin ehli bir hocalarla aşabiliyoruz. Örneğin bizde örnek bir kitap yoktur. Ama iyi ve işin ehli bir hoca o kitapta güdülen hedefleri öğrenciye de odaklayarak hedefe uygun bir şekilde verilebilir. Dolayısıyla iyi bir hocayla bu

problemi aşıyoruz. Dolayısıyla öğrenci ne istediğini hocada ne yaptığını iyi bilecek. Tüm bunları yaparken metotları iyi bilecek. Kitaptan ekleme ve çıkarma gibi yöntemleri iyi uygulayacak. Yani 5 temel kriter var: Hoca bir kitap üzerinde yetkisini kullanmalıdır. Gerekliğinde kitaba eklemeler ve ondan çıkarması gerekli şeyleri bilmelidir. Düzeltme yapabilmelidir. Bunları şöyle başlıklandırabiliriz: 1. İzafe (ekleme) 2. Ta'dil (düzeltme) 3. Hafz (silme) 4. Ziyade (fazlalaştırma) 5. Noksan (eksiltme). Bu nedenle seçkin bir kitaptan ziyade eksikliği gören ve tamamlayan yetenekli bir hoca olmalıdır. Yani fazlalığı görüp silecek, yanlışlığı görüp düzelterek. Bu nedenle, *"bu kitap mükemmel ve örnek bir kitaptır, şimdiye kadar ki kitapların en iyisidir. Üstüne kitap yoktur."* diye bir söylemimiz yoktur. Daha önce de belirttiğim gibi tüm sayılan işleri yapacak kitap değil hocadır.

Dr. Yusuf: Demek ki her şey hocaya bağlı.

Dr. Khaled: Evet. Kesinlikle!

Dr. Yusuf: Enstitünün kitabını gerçekten beğendim.

Dr. Khaled: Enstitüde birçok kitap var. Bu doğru. Ancak bunların hiç biri tek örnek ve mükemmel diye nitelendirilemez. Enstitü müdürü olarak tüm enstitü hocalarımıza kitap üzerinde tasarruf yapabilecek %20 bir özgürlük payı veriyorum. Bu konuda etkinizi gösterin diyorum. Onlara derste gerektiğinde istediklerini yapabilmeye hakkı veriyorum. Ben onlara bir şey yapabileceklerini bir farklılık yaratabilecekleri hissini ve rahatlığını veriyorum.

Dr. Yusuf: Dil öğrenimi konusunda sözlük kullanımının önemi nedir?

Dr. Khaled: Elbette önemli. Ciddiyet gereklidir Arapça öğrenimi konusundaki en hayati şey sözlük kullanımımızdır. Bir cümledeki yakın, uzak, farklı, ince ve derin anlamları sözcüklerle çözeriz. Sözlük Arap dili öğrenimi için bir hazinedir. Her sınıfta da olmalıdır. Enstitüde ki tüm odalarda muhakkak sözlük vardır. Doğrusu bende boş zamanlarımda odamda sözlük karıştırırım ve okumayı çok severim. Örneğin (eta-cae-hadara) حضر جاء اتي gibi "geldi" anlamına gelen sözcükler arasında ki ilişkiyi ancak sözlükle öğrenebilirsin. Aynı şekilde (terake-ğadera-sefere) سفر غادر ترك gibi "gitti" anlamına gelen sözcükler arasındaki incelikleri ancak sözlük yardımıyla çözersin. وله عشق احب gibi "sevdi, aşık oldu" kelimeler arasındaki farkı nasıl çözebiliriz? Bunu ancak sözlük ile çözebiliriz. Bunları öğrenmede sözlük kullanımı çok önemlidir. Cebimizde olmalıdır. Biliyorsunuz, bugün sözlük telefonlarımızda da mevcut.

Dr. Yusuf: Peki, sözlük kullanırken nelere dikkat etmeliyiz?

Dr. Khaled: Arapça öğrenimin ilk aşamasında sözlük kullanmaya karşıyım. Öncelikle cümleye veya paragrafa bütüncül bir şekilde bakmalısınız. Farklı eğitim stratejileri kullanmalısınız. Örneğin bir cümleyi anlarken siyak-sibak yani öncelik sonralık ilişkisini iyi kuracaksınız. Anlam bağlantılarının hepsini değerlendirerek cümlenin tümüne bakmalısınız. İlk okuduğunuzda hemen kelimeye odaklanmamalısınız. Tek tek kelimelere bakarak cümleyi

çözmek yanlışır. Yazarın kast ettiği bu şekilde anlaşılır. Bu konuda sözlüğe bakmaktan kendinizi uzak tutmalısınız. Bu aşamadan sonra sözlük kullanılabilir. Anlaşılmayan noktalar sözlük yardımıyla çözülebilir. Bu nedenle anlaşılmayan her kelimeye sözlükten aç bak! Aç bak! Buna karşıyım. Sözlük anlama stratejilerinin tümünü kullandıktan sonra hala kapalı noktalar varsa kullanılmalıdır.

Dr. Yusuf: Hangi sözlük Arapça öğrenme hususunda daha iyidir? Tavsiyeniz nedir? Neden?

Dr. Khaled: Zor bir soru. Ama ben genelde Arapça-Arapça şeklindeki sözlükleri tercih ediyorum. Başlangıçta zor olsa da ilerde çok kolaylaştırıcı ve faydalı olacaktır. Ben Handsword sözlüğü, özellikle vezinler konusunda faydalı. Ayrıca Larousse sözlüğü, bunun dışında el-Mu’cemül-Vasît sözlüğü gayet iyi. Arap olmayıp Arapça öğrenenler için mükemmel. Bütün bunlardan sonra kişi kendi kendine, okuya okuya inceleye inceleye anlayabilir.

Dr. Yusuf: Çok teşekkür ediyoruz. Röportaj teklifimizi geri çevirmediğiniz için.

Dr. Khaled: Rica ederim. Böyle bir girişimde bulunduğunuz için ben teşekkür ederim.

Şekil1. Dr. Khaled ile Yapılan Röportajdan Bir Kare